

Het bijbelse kernwoord (morgen)ster

I. HET OUDE TESTAMENT

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse Concordantie (6^e herz.dr.). Zie onder I.A.a.

כֹּוֹקָב (d. i. *kawkab* f. *kabkab*, Barth § 138, 1; vgl. Steininger, ZAW 21 143; Brockelm., VGr 1 246. 369; Růžička, KD 107; gms. [ass. *kakkabu*; Mehri *kebkīb*, *kobkīb*, Bittner, WZKM 22 426. 23 248, vgl. Praet., ZDMG 53 14]), *cstr.* כֹּוֹקָב, *pl.* כֹּוֹקָבִים, כֹּוֹקְבֵי, כֹּוֹקְבֵי, *m. suff.* כֹּוֹקְבֵיהֶם, *m.* — Stern Nu 24 17 (als Bild eines Herrschers, wie im Ar.). Am 5 26 (vgl. Wellh. u. Marti z. St.); sonst *pl.* Ob 4. Ps 147 4. Dn 12 3. Neh 4 15, neben Sonne u. Mond Gn 1 16. 37 9. Jer 31 35. Ps 8 4. 136 9. 148 3. Hi 9 7. 25 5. Koh 12 2, v. d. Astrologen beobachtet Jes 47 13, Bild einer großen Menge Gn 15 5. 22 17. 26 4. Ex 32 13. Dt 1 10. 10 22. 28 62. Nah 3 16. Neh 9 23. 1 Ch 27 23, כֹּוֹקְבֵי בֶקֶר Morgensterne Hi 38 7, כֹּוֹקְבֵי דָמְרִימָה Dämmerungssterne Hi 3 9, (כֹּוֹקָב כֹּוֹכָב אֹרֶן strahlender Stern Sir 50 6), כֹּוֹקְבֵי רֵאשִׁית der Sterne Gipfel Hi 22 12 (vgl. Duhm), כֹּוֹקְבֵי אֵל Jes 14 13, vgl. אֵל V; Sterne f. Israel kämpfend Jes 14 13; Ggst. d. Kultus Dt 4 19, vgl. Am 5 26 u. Dn 8 10; beim Weltgerichte verdunkelt Jes 13 10. Jo 2 10. 4 15, vgl. Ez 32 7.

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

Het Hebreeuwse woord *koowkab* betekent ster

- Als beeld van een heerser: Num.24:17. Zie ook Amos 5:26
- Meervoud: sterren: Richt.5:20; Neh. 4:21; Ps. 147:4; Dan.12:3; Obadja:4
- Naast zon en maan: Gen.1:16; 37:9; Job 9:7; 25:5; Ps. 8:4; 136:9; 148:3; Jer. 31:35; Pred. 12:2
- Door astrologen waargenomen: Jes. 47:13
- Beeld van een grote menigte: Gen.15:5; 22:17; 26:4; Ex.32:13; Deut.1:10; 10:22; 28:62; Nah. 3:16; Neh.9:23; 1Kron.27:23
- Morgengesternte: Job38:7 (koowkebee' bokèr)
- Sterren van de schemering: Job 3:9
- Het opperste der sterren: Job 22:12; sterren Gods Jes.14:13
- Sterren als voorwerp van de cultus (met zon en maan): Deut.4:19; vgl. Amos 5:26 en Dan.8:10
- Bij het wereldgericht verduisterd: Jes.13:10; Joël 2:10; 3:15 (vgl. Ez.32:7).

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. In bovengenoemde teksten komt het woord ster (Hebr. *koowkab*) herhaaldelijk in de letterlijke betekenis voor, soms naast zon en maan als lichten van de hemel, door God geschapen om de duisternis te beheersen. Astrologen nemen ze waar. En de mens bewondert ze (zo in de psalmen). Er is een grote menigte van sterren. God telt hun getal en kent hun namen. Er is ook een opperste der sterren (Job 22:12).¹

2. Uitdrukkelijk worden wij steeds gewaarschuwd om de sterren niet samen met de zon en de maan als voorwerpen van verering te vergoddelijken. God mag aanbeden worden, Zijn scheppingswerken niet en nooit. Als God komt ten gerichte, zullen ook de sterren met de zon en de maan verduisterd worden.

3. De morgenster = heraut van een nieuwe dag.

Herders gingen oudtijds met hun kudden door het land en verkeerden dan ook onder de nachtelijke hemel waar zij volop gelegenheid hadden om de hemel te bestuderen. Natuurlijk hadden zij ook goede aandacht voor de morgensterren/ sterren van de schemering (Job 3:9), die een nieuwe dag aankondigden, de herauten van de zon.²

It is always to address ourselves to God with very great reverence; for stars, how high they are, we should, at the same time, also consider who is above the stars, and how high he is.' M.Henri op Job 22:12. v. astrology.

Om goed te kunnen begrijpen wat er bedoeld wordt met de morgenster kunnen we nu het beste een zeereisje maken op een van oceanen, ver uit de kust. Daar is het tenminste vlak voordat de ochtendschemering begint nog roet donker. Een planeet wordt morgenster genoemd als hij eerder boven de horizon verschijnt dan de zon. De helderste planeet die hiervoor in aanmerking komt is Venus. Deze is een deel van het jaar morgenster.

In Jes. 14:12 wordt de koning van Babel vergeleken met de morgenster, zoon van de dageraad. Het zogenaamde symbool van een stralende toekomst. Maar zo'n vergelijking met de koning van Babel kan het daglicht niet verdragen.

Een heel ander beeld roept Job 38:7 op, als daar betuigd wordt, dat de morgensterren tezamen vrolijk zongen en al de kinderen Gods juichten.³ De sterren zijn samen met de zon en de maan door God op de vierde dag geschapen (Gen. 1:14vv). De morgensterren zijn volgens een oude exegetische van de tekst uit Job: de engelen. M. Henri denkt bij Job 38:7 'aan de gezegende engelen (de eerstgeborenen van de vader van het licht) die in de morgen van de tijd, even lumineus schitterden als de morgenster, opgaande onmiddellijk voor het licht dat God beval te schijnen uit de duisternis over de zaden van deze lagere wereld, de aarde die nog ongevormd en ledig was. Zij waren de zonen van God die vrolijk zongen, toen zij de fundamenten van de aarde gelegd zagen...De engelen worden ook de zonen van God genoemd, omdat zij veel van Zijn beeld dragen, met Hem in Zijn hemels huis zijn en Hem dienen als een zoon zijn vader.'⁴

3. Sterren zijn in het OT symbolisch niet zelden beeld van Israël dat in menigte is uitgebroken, naar Gods belofte aan Abraham. Maar ook zijn ze het beeld van leraars die blinken als de glans van het uitspannel en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk (Dan. 12:3).

Ook kunnen we hier denken aan Jozef die droomt van zon, maan en 11 sterren die zich neerbuigen voor hem (Gen. 37:9). Ietwat hoog gegrepen? Ja, maar deze droom is geen bedrog geweest.

Nog op een andere manier komt de sterrenwereld ter sprake in Pred. 12:3 (vgl. Job 3:9) Als de levensavond van de mens is gekomen, gaan de lichten geleidelijk aan doven. Het wordt donker zoals wanneer zon, maan en sterren verduisteren. Vaak is er geen enkel lichtpuntje meer.

4. Soms is de ster een beeld van een 'goddelijk' heerser (Amos 5:26). Zo in Num. 24 waar Bileam, de profeet van Balak, koning van Moab Israël zegent in plaats van vloekt. Daarbij spreekt hij over een toekomstige heerser (Num. 24:14), een ster⁵ voortgaande uit Jakob, en een scepter die uit Israël opkomt. Deze ster uit Jakob zal de macht van Moab en Edom (die de weg van Israël op doortocht naar Kanaän versperde) teniet doen.

³ Er werd (toen God de fundamenten der aarde legde) gejuicht door morgensterren en kinderen Gods. Dit zullen wel niet twee groepen zijn, maar twee namen voor een groep, nl. de engelen...In de gewone zin van het woord is er ...maar één morgenster. Deze wordt in Jes. 14:12 genoemd, maar onder geheel andere bewoording (In het Hebreeuws). Daarom zal het wel het eenvoudigst zijn bij morgensterren aan de engelen te denken.' Aldus dr. J.H. Kroese in de Korte Verklaring op Job (Kampen, 2e dr., z.j.; bij Job 38:7).

⁴ M. Henri schrijft verder van de engelen: The work of angels is to praise God. The more we abound in holy, humble, thankful, joyful praise, the more we do the will of God as they do it; and, whereas we are so barren and defective in praising God, it is a comfort to think that they are doing it in a better manner.... They all did it, even those who afterwards fell and left their first estate. Even those who have praised God may, by the deceitful power of sin, be brought to blaspheme him, and yet God will be eternally praised.

⁵ De Joodse exegeet Rasji past deze profetie toe op David, die Moab en Edom overwon. Rabbi Akiba (130 nChr) noemde de man die hij voor de Messias hield in zijn tijd: Bar Kochba (sterrezoon).

Maar ziet deze profetie niet ook op de komst van de Jakobsster Jezus Christus, de blinkende Morgenster van Openbaring 22:16?

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A De Griekse woorden voor ster/ morgenster zijn:

ἀστήρ /

φωσφόρος (2 Petr.1:19)

ἀστέρ ἡ πρωϊνος (Openb.2:28)

ὁ ἀστήρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνός. (Openb.22:16)

II.A.a *Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (o.a.volgens Trommius)*

- Gezien Zijn ster in het oosten (Matth.2:2; zie ook 2:7, 9, 10 over de wijzen uit het Oosten en Zijn ster)
- De sterren zullen van de hemel vallen (Matth.24:29)
- Tekenen in de zon, maan en sterren...(Luk.21:25)
- Een andere is de heerlijkheid der zon..., der maan, der sterren..(1 Kor.15:41)
- Want de ene ster verschilt in heerlijkheid van de *andere* ster (1 Kor.15:41)
- Wilde baren der zee, dwalende sterren (Jud.:13)
- Hij had zeven sterren in Zijn rechterhand (Openb.1:16; zie ook over de 7 sterren: 1:20; 2:1; 3:1)
- Een ster, gevallen uit de hemel (Openb.8:10; 9:1)
- De naam van de ster wordt genoemd Alsem (Openb.8:11)
- Het derde deel der sterren (Openb.8:12)
- Een kroon van twaalf sterren (Openb.12:1).

- En de Morgenster opga in uw harten (2 Petr. 1:19)
- Ik zal hem de Morgenster geven (Openb. 2:28)
- Ik ben de blinkende Morgenster (Openb. 22:16); idem

II.A.b *Samenvatting + toepassing*

1. Ook in het NT worden vaak de sterren genoemd.

- Een ster is het geweest die de Wijzen uit het Oosten bij de kribbe van Bethlehem bracht. De buitengewone ster die de Wijzen (Magiërs) zagen (een komeet of meteor laag aan de hemel), was voor hen een indicatie van de geboorte van een koning. De herders in Bethlehems dreven werden door een engel gewezen op de geboorte van de Messias, de wijzen door een ster in de hemel (hun studieboek). Zowel engelen als sterren zijn gediensdige geesten van God.

- Eenmaal zullen er tekenen zijn in zon, maan en sterren. Vgl. Luk. 21:25vv. Dan, als de krachten der hemelen bewogen worden, de sterren van de hemel zullen vallen en de aarde bezocht wordt met vreselijke stormen. Dan, als er een universele benauwdheid en consternatie zal zijn onder de volken. Dan zal de Zoon des mensen wederkomen, direct na de grote verdrukking (Matth. 24:29).
Vooral in het laatste Bijbelboek worden wij steeds gewezen op een sterrenregen, vallende sterren en verduistering ervan in de eindfase van de wereldgeschiedenis (Openb. 8:10, 12; 9:1; vgl. Jes. 34:4). Een grote ster, brandend als een fakkel valt uit

de hemel op eenderde van de rivieren en op de fonteinen der wateren. Veelbetekenend is daarbij de naam alsem van die ster (bittere rampen) (Openb. 8:11).⁶

- Sterren hebben in het boek Openbaring vaak symbolische betekenis. Zo zijn het zeven⁷ sterren die in de rechterhand van Christus zijn (Openb. 1:16; 2:1; 3:1). En het geheimenis (verborgenheid) daarvan is volgens Openb.1:20, dat die zeven sterren de engelen (= boodschap-pers/ dienaars) van de zeven gemeenten zijn. Hoe troostend voor hen, dat zij sterren genoemd worden; zij stralen het heerlijke Evangeliewoord uit. En hoe troostend ook, dat zij opgeborgen en veilig zijn in de rechterhand van de verhoogde Heere. De hemelse Christus houdt hen stevig vast en leidt hen in al de waarheid. Hoe troostend ook voor allen die vandaag leiding mogen geven aan Christus' gemeente (vgl. Dan. 12:3).
- De gemeente van Christus heeft in Openb. 12:1vv de gestalte van een vrouw die bekleed is met de zon. Zij draagt het kleed van de Zon der gerechtigheid, door Hem gerechtvaardigd. De maan is onder haar voeten; zij heeft door haar boodschap zeggenschap op aarde. Zij heeft ook een krans van 12 sterren op haar hoofd. Is het laatste wellicht een aanduiding van de 12 apostelen van de Heere Christus, in en door wie de 12 stammen van Israël tot een licht der volkeren zijn geworden? Wilt u een schitterender kroon? 'De vrouw met de kroon van twaalf sterren op het hoofd is de kerk van het Oude en Nieuwe Testament.'⁸
- En dan het prachtige 1 Kor. 15 waar Paulus schrijft over de heerlijkheid van de lichamen in de opstanding: Zie vss. 41vv. Eenmaal bij de schepping van de gewassen der aarde had God gezegd: 'Dat de aarde uitspruite grasscheutjes, kruid zaadzaaiende, vruchtbaar geboomte, dragende vrucht naar zijn aard, welks zaad daarin zij op de aarde.. Zo zal het ook zijn in de herschepping. Zon, maan en sterren hebben ieder hun eigen heerlijkheid/ stralende luister; ook de sterren onderling. Zo zal er ook verscheidenheid zijn in heerlijkheid bij de opstanding. Zoals het ook toegaat bij het graan naar zijn aard. Elke graansoort (tarwe, gerst,enz.) is weer anders. In de opstanding geschiedt er omkleding. En elk lichaam schittert dan in eigen glorie.'⁹
- In Jud.:13 worden dwaalleraars dwaalsterren genoemd. Het beeld is duidelijk. Het gaat over geestloze en goddeloze mensen (Kaïn en Bileam zijn hun prototype) Helaas wat ons in dit Bijbelhoofdstuk aan dwaalleer wordt voorgesteld, is nog steeds actueel. Het is er nog steeds en misschien wel als nooit tevoren: 'waardevrij' christendom.

2. Ook de morgenster wordt in het NT genoemd. In Openb.22:16 bijv. waar Jezus van Zichzelf zegt: Ik ben de blinkende Morgenster.¹⁰ Jezus noemt Zichzelf hier de Wortel en het geslacht Davids, de blinkende Morgenster. De morgenster verschijnt als eerste aan de

⁶ In Openb. 8:11 wordt een grote vallende ster een naam gegeven (de naam is figuurlijk). De ster valt op het derde deel van de rivieren en op de fonteinen van de wateren en die veranderend in bitterheid waardoor velen sterven. Alsem (Eng. wormwood) wordt gebruikt als woord voor bittere calamiteiten (Klaagl. 3:15)....Oudere uitleggers passen de vroegere trompetten toe op de val van het Romeinse rijk en zien in deze ster het symbool van de barbaarse invasies van Attila of Genseric.' Zo ISBE in E-sword, s.v. wormwood the star.

⁷ For safe keeping as in Joh 10:28.... Symbols of the seven churches (verse 20), seven planets rather than Pleiades or any other constellation like the bear. Zo Robertson's Word Pictures in Bible Works

⁸ Aldus Dr. A. H. Edelkoort, *De Openbaring van Johannes*; Wageningen z.j.; blz.108v.

⁹ Robertson's Word Pictures in Bible Works verklaart deze tekst a.v.: Stars differ in magnitude and brilliancy. The telescope has added more force to Paul's argument.

nachtelijke hemel. Als u die ziet, ziet u de heraut van een nieuwe dag, waarop geen avond volgt. Zo is Jezus

Christus in de wereld gekomen en zo is Hij ook bij Zijn wederkomst. Wat een dag zal dat zijn!

Wat een dag zal dat zijn,
voor altijd zonder pijn.
Wat een dag zal dat zijn,
eeuwig zullen wij bij Hem zijn.

3. Christus belooft ook, dat Hij aan Zijn overwinaars de morgenster (= ster van de morgen) zal geven (Openb.2:28). Dat houdt in, dat Zijn trouwe volgelingen zullen delen in Zijn overwinning en in en met Hem regeren over de wereld. Dr. Gunning schrijft: 'De morgenster duidt hier de lichte dag der eeuwige heerlijkheid aan...De morgenster waarborgt dus het deelgenootschap aan de hemelse heerschappij, die Christus, Zelf de blinkende Morgenster geheten, heeft en aan zijn getrouwen verleent.'¹¹

In feite geeft Christus dan Zichzelf in Zijn eeuwige victorie aan hen, zodat zij 'tot in de eindeloze eeuwigheid de vrucht genieten van het kinderlijke, eenvoudige, blijmoedige armezondaars-geloof...' (zo Gunning).

4. En dan is er nog een zeer behartigenswaardig woord in 2 Petr.1:19. In dit tekstverband worden wij opgeroepen om aanhoudend acht te hebben op het profetische woord dat zeer vast is als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht en de morgenster opga in uw harten (2 Petr. 1:19). Het Griekse woord, vertaald door morgenster, is letterlijk: foosforos = lichtdragend/ de morgen brengend.

Ieder mag deze opwekking ter harte nemen. Laten wij blijvend op Gods Woord letten. Net zolang, totdat het licht wordt, ook in ons van huis uit zo donkere hart. Soms zeggen we, als we iets opzienbarends ontdekken: Toen ging me een licht op. Niet anders is het, als wij net zolang in het Woord van God blijven zoeken, totdat onze duisternis opklaart. Al was het slechts doordat een enkele belofte van God ons hart verovert.¹²

PS. In onze tijd wordt het woord ster vaak in oneigenlijke zin gebruikt in de zin van film- en sportsterren. Christenen zullen zich daarvoor niet neerbuigen.

Het is veeleer aan te bevelen om zich te laten beschijnen door de Morgenster die Jezus Christus heet. Heel treffend hadden stichters van een christelijke kleuterschool in Zeist op een wand direct na de ingang de woorden uit Ps. 90:14 laten schilderen: Verzadig ons in de

¹⁰ In Robertson's Word Pictures (Bible Works) wordt van deze tekst gezegd: The Davidic King is called a star in Nu 24:17; Lu 1:78. This "day-star" is interpreted as Christ (2Pe 1:19). In Re 2:28 the phrase "the morning star" occurs in Christ's words, which is here interpreted. Christ is the Light that was coming into the world (Joh 1:9; 8:12).

¹¹ Aldus dr. J.H. Gunning J.Hz., *Het boek der toekomst* (De openbaring van Johannes, voor de gemeente des Heeren toegelicht); Utrecht 1900; blz.89.

¹² In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius' *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v. koowkab. 2. Trommius' *concordantie*, s.v. morgenster ; 3. E-sword (comm. M.Henri en Keil-Delitz). 4. Woordenboek ISBE = Internat. Standard Bible Encyclopedie in E-sword, s.v. astrology. 5. Robertson's Word Pictures in Bible Works; 6. dr. J.H. Gunning J.Hz., *Het boek der toekomst* (De openbaring van Johannes, voor de gemeente des Heeren toegelicht); Utrecht 1900; 7. Dr. A. H. Edelkoort, *De Openbaring van Johannes*; Wageningen z.j.; 8. Korte Verklaring (op Job)

morgenstond met Uw goedertierenheid....De morgenstond van het kleuterleven, begonnen met de verschijning van hun Morgenster, hun dierbare Zaligmaker.